

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

Szerep

Lakhatási diagnózis és beavatkozási terv

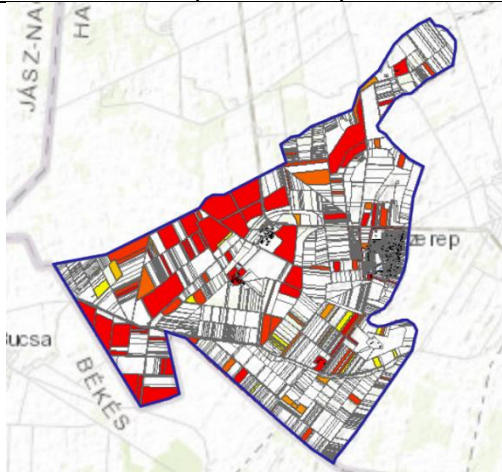

Szerep

Hajdú-Bihar megye

Püspökladányi járás

Szervezet neve:

Dátum: 2022. 05. 31.

	<p>Terület: 56 km² Lakónépesség: 1 541 fő Jogállás: község Járás: Püspökladányi Megye: Hajdú-Bihar</p> <p>Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: IGEN</p> <p>Jelentős munkanélküliséggel sújtott település [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: IGEN</p>
<p>Település térképe</p>	<p>Jogosultság adatok</p>
	
<p>Eladósodottság-térkép</p>	<p>Szegregátum-térkép</p>

ADATTÁBLA

	KSH adata	HELYI BECSLÉS
Település neve	Szerep	
Megye	Hajdú-Bihar	
Járás	Püspökladányi	
Programba vonás köre	4	
Szervezet neve		
Lakosságszám (2021)	1507	1600
Lakosságszám változása 2021/2012 (%)	100%	110%
15 év alattiak aránya (2021)	20,2%	20%
15 év alattiak létszámának változása 2021/2012 (%)	103%	100%
60 éves és idősebbek aránya (2021)	20%	20%
60 éves és idősebbek létszámának változása 2021/2012 (%)	100%	100%
Lakásszám (2011)	528	530
Üres lakások száma (2011)	59	50
Lakosság száma a szegregátumban (2011)	181	300
Lakásszám a szegregátumban (2011)	44	60
Lakosság száma szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	181	200
Lakásszám szegregációval veszélyeztetett területen és szegregátumban együtt (2011)	108	100
Lakások száma (2019)	533	530
Közüzemi vízhálózatba kapcsolt lakások száma (2019)	479	520
Közcsatornába bekötött lakások száma (2019)	0	0
Áramszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	488	500
Gázszolgáltatásba bekötött lakások száma (2019)	222	200
WC nélküli lakások száma (2011)	170	170
Vályogházak alapozás nélkül (2011)	114	120
Egy szobára jutó lakó (2021)	1,2	1,2
Egy főre jutó szja alap, Ft (2019)	1202938 Ft	1200000 Ft
Egy főre jutó szja alap eltérése a hasonló helyzetű települések átlagától,% (2019)	89%	90%
Medián lakásár, Ft (2019 és 2020 adásvételei alapján)	2000000 Ft	3500000 Ft
Lakástranzakciók száma (2019 és 2020 évek összesen)	29	30
Kiinduló kvóta érték kerekítve	11	10

1. A település leírása

1.1. A település pozíciója

Szerep község a Sárréten, az Alföldnek azon medenceszerű bemélyedésében fekszik, amely a Békési hátság és a Nyírség talapzata között helyezkedik el. E mocsárvidékes táj lecsapolások előtti arculatát a Körösök, a Berettyó és a Hortobágy, illetve e folyók elődei alakították ki. A természeti adottságok nagyszámú és sokszínű állatvilág életfeltételeit biztosították. A sík terület alkalmas lenne a mezőgazdaság fejlesztésére, de a változó talajviszonyok nem segítik elő a fejlett primer szektor fellendülését, azonban ez a nagytáj az átlagtól eltérő mértékben, jobban hasznosított mezőgazdaságilag.

Az 1600 lakosú kisközség Hajdú-Bihar megye délnyugati peremén, Debrecentől 60 km-re fekszik. Vasúton Püspökladány és Biharnagybajom (Szeghalom) felől, közúton Püspökladány – a járásközpont –, és Sárrétudvari irányából közelíthető meg. A Püspökladány felőli közút – amely Hosszúhátan keresztül érkezik a községbe –, járhatatlan minősége miatt csak a Sárrétudvari felé nyitott közútját használják, így Szerep zsákfalunak tekinthető. Az autóbusz a község központjából indul és érkezik, a vasútállomás hozzávetőlegesen kettő km-re van a központtól. Szerep tehát közlekedési szempontból jól pozícionált. Három járási székhely is elérhető szűk fél órán belül. Azonban, a zsákfalu jellege miatt, valamint a járatsűrűségek jellege miatt tömegközlekedése nem a legjobb, azonban gépjárművel jól megközelíthető.

Szerep sem a múltban, sem a jelenben nem mondható kiemelkedő településnek. Mind a múltban, mind a 20. században hányatatott sorsa volt, a település közigazgatási függetlenségét a rendszerváltást követő önkormányzatiság hozta csak meg. A '90-es évektől a zárt közössége erősen felhígult, az ún. szocpolos támogatások igénybevételével a nagyobb városokból és az ország egyéb részeiből roma lakosság vándorolt be, amely mindösszesen pár évig tartott, ám jelentősen megváltoztatta a település szerkezetét és a népesedését. Ezen felül újabb változás várható a napjainkban, ugyanis Szerep külterületén elhelyezkedő, Hosszúhát nevű településrészen lévő pszichiátriai intézet felszámolásra kerül, így az ott élő, ezt kiszolgáló lakosság is lehet, hogy migrációra kényszerül.

A település infrastrukturálisan közepesen jónak mondható. A településen naponta két orvos váltja egymást az egy körzethez tartozó településen, védőnői szolgálat is biztosított. A szociális-családsegítői-gyermekjóléti feladatokat más településekkel közösen, társulásban látják el. Szerep egy általános iskolával és egy óvodával bír. Az óvoda egy minibölcsei csoporttal is

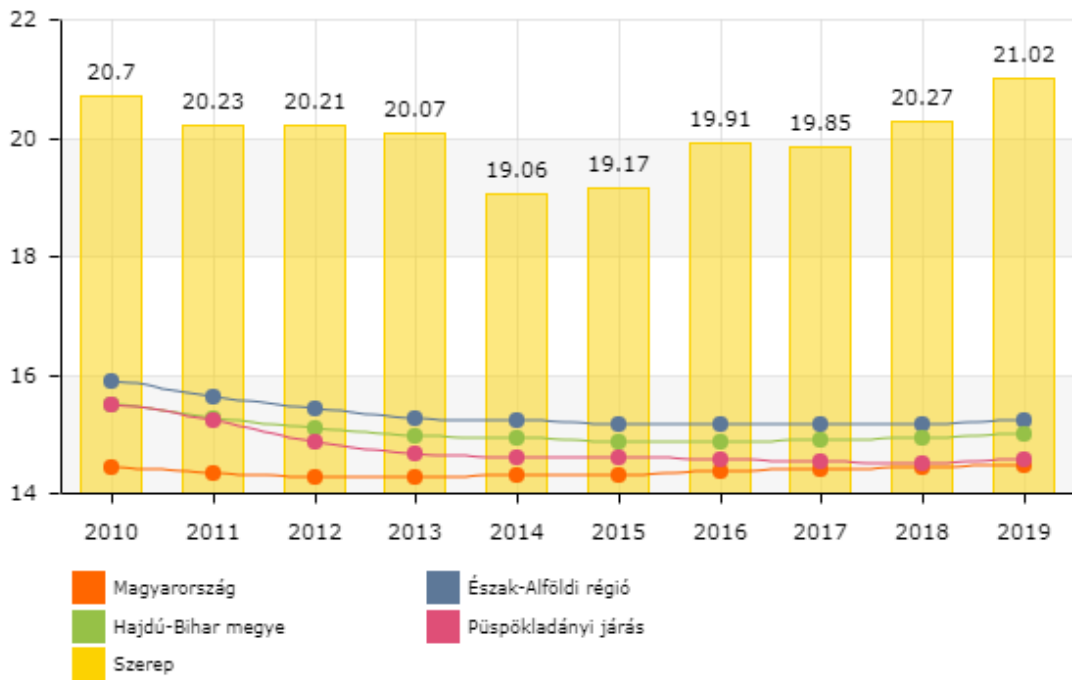
rendelkezik. A legközelebbi középiskolák a környező városokban találhatóak, negyedórányi és félórányi utazással elérhetőek.

1997-ben 516 lakás volt nyilvántartva, valamennyi villamos árammal ellátva. A közüzemi vízhálózatba 478 lakás volt bekapcsolva. A közüzemi vízhálózat hossza 17,4 km. A vezetékes gáz 116 lakásba volt bevezetve. Szennyvízcsatorna hálózat nincs kiépítve a településen. 1996-ban 128 telefonvonal volt a községben. 2004-re már mintegy a duplája lett a vezetékes vonalak száma és internet hozzáférés is biztosítva van, mára szélessávú internet is elérhető. A lakásállomány mára valamivel megnőtt, hozzávetőlegesen 530-ra módosult, és 20-30 ingatlan lakatlan. A közmű lefedettség szinte 100%-os a településen, de víz és villany nincs minden ingatlanra bekötve, de elérhető. A vezetékes gáz 80%-ban elérhető a településen, egy-egy utcában nincs telepítve.

A falu 2/3-ban szilárd burkolatú kövesút van, a sűrűn lakott belterületeken szinte mindenhol bitumen aszfalt található, csak a falu széli zsákutcák nincsenek bitumennel fedve. Önerőből újakat nem tud a falu kiépíteni szűkös költségvetése miatt, így a többi utcára csak pályázati lehetőségek által biztosított pénzből készíthető el a bitumenút. A település 1/3-ában makadám útalappal van ellátva az út, földút már nincs a településen.

A község népessége az elmúlt évtizedben 1550 és 1650 fő között ingadozott, és arányaiban jelentősebb csökkenés és növekedés is észrevehető volt. Ezt jelentősen befolyásolja a természetes szaporodás és a vándorlási egyenleg, ami éves szinten erősen ingadozó számokat mutat. A településen magas a kiskorúak száma: a 14 év alattiak száma az állandó népesség 20%-át éri el, akárcsak a szépkorúaké. Mindkét érték kiugró a térség többi település adataihoz viszonyítva.

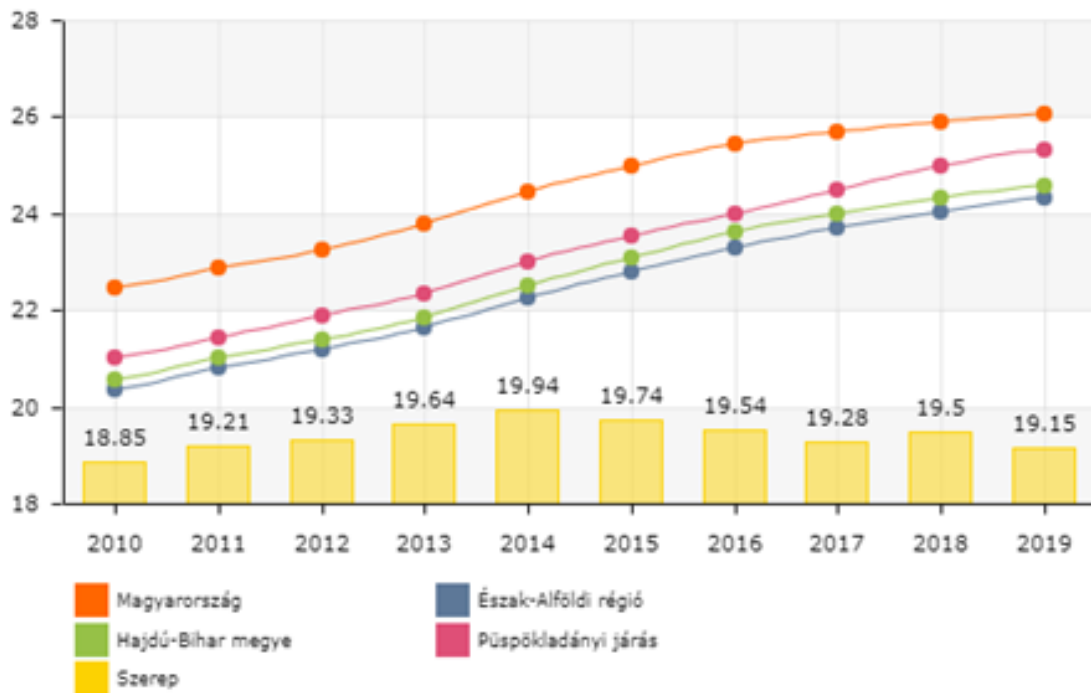
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1. ábra: Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%)

forrás: TEIR

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

2. ábra: Állandó népességben belül a 60-x évesek aránya (%)

forrás: TEIR

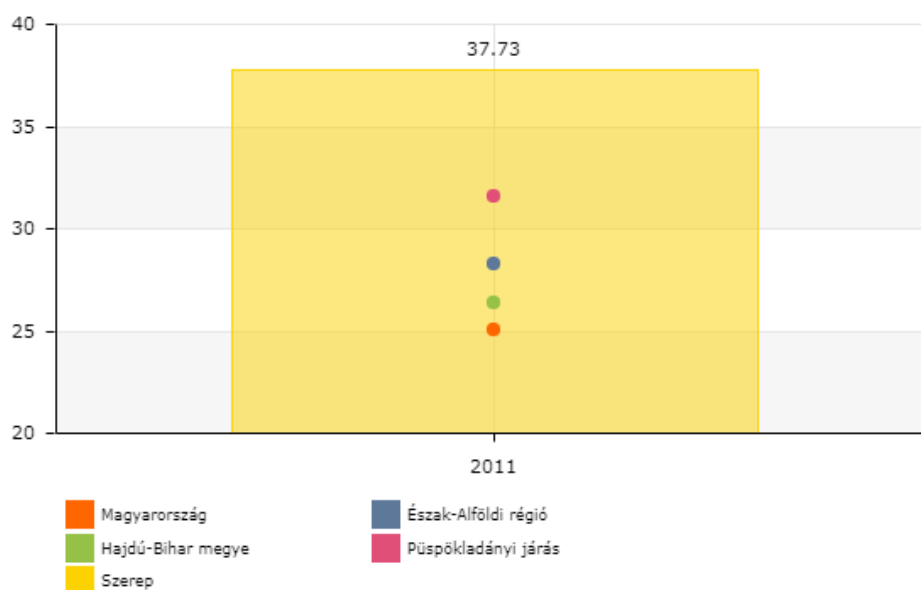
A roma lakosság növekedésével és az idős korosztály kihalásával a település gettósodásnak indult. Azonban, az elköltözés nem jellemző, ugyanis a házak értéke a környező településekhez mérten alacsony. Egy 100 m²-es „kocka” családi ház értéke felújítástól és elhelyezkedésétől függően 3 és 5,5 millió Ft között mozog, míg a szomszédos településeken ennek a másfél-kétszerese. Ezen felül az épületek felújítása és fejlesztése sem olcsó, ugyanis helyben nincs szakipari munkás, a felújítást és építést a napi ingázás költségei is emelik, valamint az alapanyagok szállítási költségei is magasak.

A roma lakosság száma egy évtizeddel ezelőtt hivatalosan 15%-ra volt tehető, ami becslést értékek szerint a 20-25%-ot jelentette, napjainkra a becslést érték 35-40%. Település ingatlanjainak kétötödét roma lakosok használják. Jellemző a 3-8 gyermekes családok száma, főleg a mélyszegénységgel sújtott családokban.

Ugyan az óvodai és iskolai oktatás-nevelésben részt vevő 14 éven alattiak száma az utóbbi években csökkent, ez annak köszönhető, hogy a település közoktatásintézményeit jóformán csak helyi roma lakosság veszi igénybe, többen a közeli Püspökladányba és Sárrétudvariba járnak be.

A középfokú oktatást jószereivel Püspökladány látja el, azonban annak minősége is erősen csökkent. A helyi roma tanulók is többségében azt veszik igénybe, amíg eléri a tanköteles kor végét, nem folytatják tanulmányaikat. Éppen ezért a településen nagyon magas az iskolázatlanok aránya, sok esetben 8 osztállyal sem rendelkeznek. A mélyszegénységben élő lakosok 15-20%-a analfabéta, és hozzávetőlegesen 2/3-uk funkcionális analfabéta.

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

2. ábra: Legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzett 7 éves és idősebbek aránya (%)

forrás: TEIR

A településen nincs kiütköző nemzetiségi ellentét, a békés egymás mellett élés a jellemző. Mindösszesen egy roma-magyar konfliktus ismert, ami a szomszédsági viszonyokból gyökerezik.

A település elsősorban infrastrukturális, hardver fejlesztéseket hajtott végre: Az iskola, a polgármesteri hivatal, a helyi könyvtár, az óvoda, a mini-bölcsőde és az orvosi rendelő felújításán és energetikai fejlesztésén túl bérlakások kialakítására is sor került. Az EFOP 1.6.2 és EFOP 2.4.1 projekteken belül 5 db szociális bérlakás kerül felújításra, valamint 1 db kerül megépítésre, valamint 1 db orvosi bérlakás került energetikai fejlesztésre, amely projektek még nem zárultak le.

A gazdasági élet fejlesztését és a helyi mezőgazdasági piac fejlesztését irányozta elő a helyi piactér fejlesztése. Egyéb szociális jellegű, soft projekt nem került benyújtásra, pedig egy Tanoda-program és egy Biztos Kezdet Gyerekház létesítése sokban hozzájárulna a település mélyszegénységben élők megsegítéséhez.

A település pozíciójából adódóan közel helyezkednek munkaerőt felszívó szektorok. A mezőgazdasági idénymunkán túl Püspökladány kisebb-nagyobb cégei és a Sárrétudvari húsfeldolgozó kombinátja is felszívó erőt jelenthet, azonban a roma lakosság alacsony iskolázottsága és funkcionális analfabétizmusa miatt nem jelennek meg az elsődleges munkaerőpiacon.

A település térségi pozíciója tekintetében rossz pozícióban van: nincsenek helyben munkahelyek és nincsen helyben elegendő szolgáltatás, a térségi munkaerőpiac és szolgáltatások nehezen érhetőek el, a közlekedési viszonyok kedvezőtlenek, az útviszonyok rosszak, és a közösségi közlekedés nem megfelelő.

A település vegyes társadalmi szerkezetének fenntarthatósága tekintetében gettósodó település. A hátrányos helyzetű, roma népesség aránya nő a településen belül, a nem roma háztartások nagy arányban elköltöznek a településről. A települése lakossága jellemzően stagnál vagy nő.

1.2. A település szerkezete

A település halmazfalu képét több helyzeti energia is befolyásolta. A 19. században kiépült vasúthálózat, majd a hosszúhíti kastély fontosságának megjelenésével a falu egy speciális, T alakú utcafalu képét vette fel, amely aztán a népesség növekedésével sakktábla-szerű, területrendezéssel meghatározott községgé alakult át. A település Hosszúhát felé eső részén, a kijelölt szabályos telkeken a szocpolos támogatással épített részekben alakultak ki a szegregátumok és a szegregációval veszélyeztetett területek.

A település külterületén helyezkedik el Hosszúhát településrész, amely kastélyában egy pszichiátriai intézet működött. Ezen településrészen az intézet 140 lakója az idők során folyamatosan családonthonokba kerül kiköltöztetésre, így a kastély fokozatosan kiürül. Ezen településrészen mintegy 40 ingatlan található és ennyi család is él. Többnyire a település jobb módú családjai, főként idősebbek: köztisztviselők, intézményvezetők, mezőgazdasági vállalkozók.

A cigányság megjelenése a 19. századra tehető a településen. Addig csak vándor cigányok utaztak át a községen – derül ki a régi anyakönyvekből. Az első világháború előtt 3-4 roma család élt Szerepen, a családtagokkal együtt 12 főre volt tehető a számuk. A falu külterületén, vályogból készült hajlékban éltek. A II. világháború után a hosszúhíti állomás mellé telepítették ki őket, de nem szerettek ott lakni és „visszaszivárogtak” előző lakóhelyükre. Az első generáció férfi tagjai tepsit és fűröt készítettek, vályogvetéssel és tapasztással foglalkoztak. Az asszonyok a falut járták és élelmet kéregettek. A második világháború után a '40-es években a családi pótlék bevezetésével rohamosan megszaporodott a születések száma. A nők nagy része is munkában állt a helyi TSZ-ben, mezőgazdaságban dolgozott. A férfiak is válogathattak a

munkalehetőségben vagy a helyi TSZ-t választották vagy ingáztak a városok között, és az építőiparban helyezkedtek el.

Telepek ma már nincsenek Szerep külterületén. A 70²-es években még voltak roma telepek, de a lakosságuk ma már szétszórta él a településen. A 2011-es népszámlálási adatok alapján Szerepen veszélyeztetett területek alakultak ki, melynek a szegregációs mutatói 40 és 50% feletti. Ebben nagy szerepet játszik az, hogy a településen súlyos problémát jelent a munkanélküliség. A jobb helyzetben lévő családok elvándorolnak, munkahely keresés céljából. Ez által a település egyes területein növekszik a hátrányos helyzetűek aránya. 2018-ban az Önkormányzat EFOP-1.6.2-16, és EFOP-2.4.1-16 kódszámú pályázatokat nyert, a szegregáltlakóköznyezetben, mélyszegénységben élő hátrányos helyzetű emberek társadalmi felzárkózásának és integrációjának segítése céljából, valamint az ott élők lakhatási feltételeinek javítására. A pályázatok célja, hogy kitörési lehetőséget nyújtson azon mélyszegénységben élő családok részére, akik felzárkózását a lakhatási körülményeik akadályozzák legnagyobb mértékben, melyeket új szociális bérlakások kialakításával és a lakhatási mobilizáció támogatásával kíván elérni.

A településen mára két szegregátum és két szegregációval veszélyeztetett terület alakult ki, mindegyikük a település nyugati felén, a központtól távolabb eső, ritkábban lakott és beépített területein.

Az első szegregátum a Dózsa telep - Emlék utca - névtelen utca - Keményi út - Dózsa telep - Kölcsey utca - Csokonai utca - belterület határa között helyezkedik el. Itt helyezkedik el a település lakóingatlanjainak mintegy 10%-a, valamint a mélyszegénységben élő családok mintegy fele, kb 35-38 család. A számuk azért nehezen meghatározható, mert előfordulnak a szívességi lakások, összeköltözések, szétválások, illetve az üresen álló épületek néha önkényes, néha bérleti elfoglalása. Továbbá a családok pontos behatárolása is nehézkes. A szegregátumban élők általában nagycsaládosak, de többször is előfordul, hogy a kórház nem engedi haza az ide születő gyermekeket, mert nem megfelelőek a lakhatási körülmények, így egy-egy rokonhoz kerülnek bejegyzésre a családok, de ténylegesen nem élnek ott.

3. ábra: Szerep szegregátumai

forrás: HEP

1. kép: A Dózsa-telep

forrás: saját kép

A szegregátum ugyan területre nagy, de sok az alhagyatott ingatlan, illetve az 1. képen is látható, hogy ahogy azt a félig lebontott házfal is jelzi, hogy a faluszéli, üresen álló házakra milyen sors vár.

A másik szegregátum a település északnyugati részén helyezkedik el (Hajnal utca - Hunyadi utca - Mikes Kelemen utca - belterület határa közötti blokk). Ez a szegregátum az előbbinél sűrűbben

lakott, a telkek is kisebbek, a beépítettség is nagyobb. Itt 23 ingatlan található, és mintegy 10-12 mélyszegénységben élő család.

2. kép: Mikes K. utca

forrás: saját kép

A két, szegregációval veszélyeztetett területen is élnek mélyszegénységben élő családok, és van, akiknél a lakhatási viszonyok sem jobbak.

3. kép: Sallai utca

forrás: saját kép

4. kép: Kossuth utca

forrás: saját kép

A település valamennyi utcájában elérhető a víz és az áram szolgáltatás, a vezetékes gáz azonban csak a község 80%-ban. A szennyvízhálózat nincs kiépítve. Azonban, az ingatlanok nem mindegyikébe van bekötve a víz. Mintegy 10 családnál a víz kikötésre került, vagy szűkítő van felszerelve, és sok esetben, mintegy 30-40 ingatlanon a víz ugyan elérhető, de csak egy kerti csapig van bekötve, a házba nincs bevezetve. Sok esetben a vezetékes gáz csonkja is be van kötve a telekre, azonban a mélyszegénységben élők nem használják. A többségük babonából fakadóan fél tőle, de van, aki inkább palackos gázt használ főzéshez, de nem ritka eset, hogy a sparhertet használnak fűtésre, és egyben főzésre is. Ez főleg télen jellemző.

A szegregátumok utcáinak többségében a szilárd útburkolattal bíró utak is rossz állapotúak. Nagyon sok a kátyú, a bitumen töredezett, hiányos.

A település nem szegregátum, vagy szegregációval veszélyeztetett részein is élnek mélyszegénységben élők. A településen hozzávetőlegesen 530 ingatlan található, de ebből 20-30 lakatlan. Ezek többségéből kihaltak, vagy pedig elköltöztek belőle, és eladás alatt vannak.

Magára a településre jellemző, hogy nyugodt, csendes, békés, zöld falu. A szegregátumokban jellemzőek a kerítés nélküli, elhanyagolt, szemetes telkek, illetve egy-egy kóbor állat is fellelhető, de ezek az ingatlanok sem szembetűnően kirívóak. Elhelyezkedése szempontjából a falu egy alvó településsé válhatna.

A településre jellemző területi szegregáció jellegének és mértékének tekintetében elmondható, hogy a településen belül csak kisebb szegregált részek vannak, amik nem érik el település nagyságának felét, azonban a falu T alakú fő utcáinak kivételével szinte minden utcájában található mélyszegénységben élő család, ahol a lakhatási körülmények és az életmód és életvitel a szegregátumban élőkhez hasonló.

1.3. A lakhatással kapcsolatos fejlesztések

A településen lakhatással kapcsolatos fejlesztés volt az EFOP 1.6.2 és EFOP 2.4.1 projektek, amelyekben belül 5 db szociális bérlakás kerül felújításra, valamint 1 db kerül megépítésre, valamint 1 db orvosi bérlakás került energetikai fejlesztésre, amely projektek még nem zárultak le.

Ezzel kapcsolatos feszültségről nincs információ, azonban a jelen projekt még nem zárult le, a bérlakások pályáztatás útján kerülnek fejlesztésre.

1.4. Az önkormányzat perspektívája és szerepvállalási készsége a programban

A fenti fejezetek következtetéseként elmondható, hogy a bérlakásprogramra nagy igény van, éppen ezért az önkormányzat is tett efelé lépéseket. Az önkormányzat a bérlakásfejlesztéseket támogatja, a lakáskörülmények javításának és a településfejlesztésnek az eszközét látja benne.

2. A lakosság helyzete

Szerep település helyzeti energiáit fel- és kihasználva egy alvó településsé válhatna. A településen a '90-es években a roma lakosság ugrásszerűen megnőtt, ez főleg a beköltözéseknek volt köszönhető. Napjainkra a bevándorlás mértékes elenyésző, jóformán beházasulás útján kerülnek ide új lakosok. Az elvándorlás magasabb, de az is ingadozó.

A település oktatás-nevelési intézményeit jobbra a helyi roma lakosok veszik igénybe.

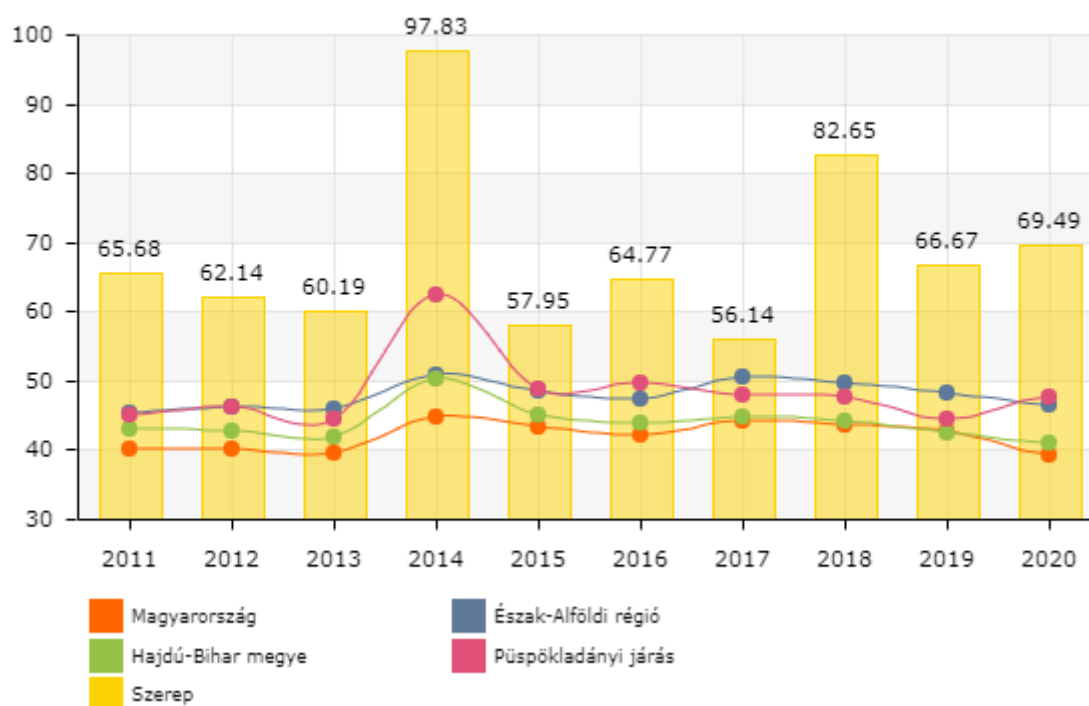
A jelen dokumentum célcsoportját tekintve hozzávetőlegesen 40-60 család érintett. Ezen mélyszegénységben élő roma lakosság nagysága meghatározó a településen, életvitelük és életmeglátásuk a máról a holnapra való megélhetés jellemzi, de éhezés nem jellemző.

A megélhetési forrásuk az önkormányzat által biztosított közmunkaprogram, ami jószereivel a helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás és a szociális jellegű program teszi ki, a mezőgazdasági jellegű foglalkoztatás egyre csökkenő tendenciát mutat. Az önkormányzat 80-200 közfoglalkoztatottat foglalkoztatott az elmúlt években, napjainkra csökkenő tendenciát mutat. Ez nem az elsődleges munkaerőpiacra történő elszivárgás miatt van, hanem azért, mert a lakosoknak nem éri meg fix keresettel rendelkezniük, mert akkor a tartozásaik azonnal levonhatóvá válnak.

A lakosok bevételi forrásai az idénymunka (címerezés, gyümölcszedés, zöldségek rendszerezése) teszi ki. Mivel a lakosság nagy aránya csak 8. osztályt végzett és funkcionális analfabéta, az építőipar segéd munkásként, vagy a feldolgozóipar betanított munkásként sem képes felszívni őket. A bevételeik között nagy mértékben a szociális támogatások jelennek meg. A mélyszegénységben élő családok többsége 3-8 gyerekes, a fiatal lányok 16 éves kor után szülnek, de előfordul nem egy leányanya is településen. Ilyen esetekben az apa kiléte ismeretlen (vagy kiskorú), ami tovább nehezíti a családok életét. Sok esetben a születendő gyermekeket nem adják haza a kórházak a nem megfelelő életvitel miatt. Ezen felül sok a kiemelés is és sok esetben a családhoz történő visszaintegrálás sem lehetséges.

A célcsoportban nem érték a tanulás, pedig kis foglalkozással is növelhető a tehetséges gyerekek tanulási kedve is. Azonban, sokszor maga a család és az ingerszegény környezet a visszahúzó erő, és felső tagozatra eljutva a motiváció a jobb életre kihal a gyerekből.

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

4. ábra: Legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (%)

forrás: TEIR

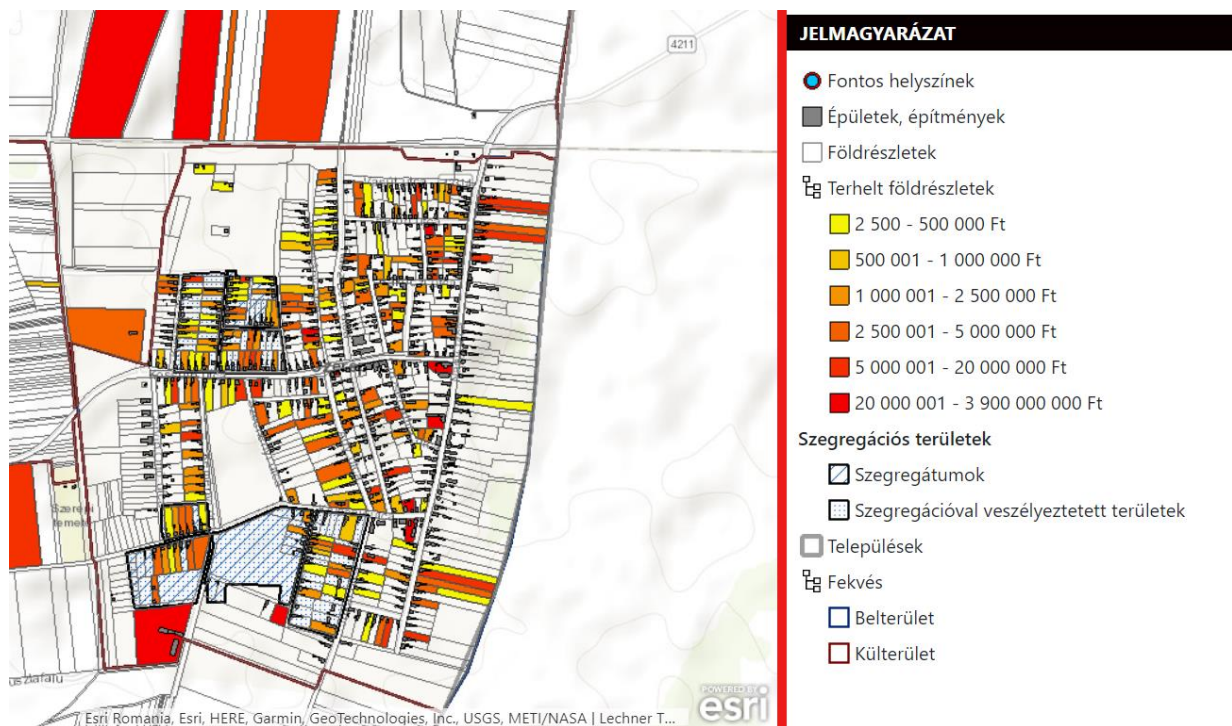
A településen nincs Tanoda, vagy Biztos Kezdet Gyerekház, sem semmilyen soft szociális program, ami a kitörést elősegíthetné. A gyerekek higiéniai állapota nagyon rossz, étkezési szokásaik rosszak. Sok esetben naponta egyszer kapnak enni. A kisgyermek nem az életkoruknak megfelelő ételt kapják, a tápszerez pótlás nem elfogadott az anyák körében, a kisgyermek mozgásigénye nincs kielégítve, mire iskolába kerülnek nagy többségük SNI-s és BTM-es lesz.

A célcsoport szociális problémái között nagyon sok az adósságot felhalmozó. Az uzsora nem jelenik meg jelentős mértékben a településen, prostitúció 1-2 családnál van jelen, többnyire azok is beházasulók között. A könnyű drogok népszerűek a fiatalok körében, és az alkoholizmus is jelentős.

A mélyszegénységben élő családok egyike sem él kifejezetten nyomorban, az éhezés sem releváns, esetleg hosszabb ünnepnapok és hó végi hétvégenként fordul elő, hogy nem jut elégséges étel a gyerekeknek. Minden családban főznek valamilyen formában, egytálétel mindig kerül az asztalra, még ha a főtt ételt a rántotta, vagy a bundáskenyér is jelenti.

Családtípus	Családok száma
<u>Teljes nyomorban élő családok</u> : hosszabb távon is intenzív segítségre szoruló, alapvetően nincs munkaképes tagja a családnak, a család súlyos problémákkal küzd, tartós betegség/szenvedély-/mentális betegség jelen van. Teljes nyomorban élő család, akár magasfokú eladósodottság is jellemzi a családot. Ha van gyermek a családban, szülői kompetencia súlyosabb hiánya jelenik meg.	0
<u>Minimális öfenntartó képességgel rendelkező családok</u> : megélhetési gondokkal küzdő család, de van olyan tagja, aki valamilyen szintű munkát végez, akár alkalmi/idénymunkát, akár közfoglalkoztatásban vesz részt. A gyerekekről alapvetően gondoskodnak. Fejleszhető a család munkaerőpiaci részvétele.	40
<u>Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok</u> : viszonylag rendszeres munkával és jövedelemmel rendelkező család, ami nem feltétlenül jelent bejelentett munkából származik. Kiegyensúlyozottabb, rendszeres életvitellel rendelkeznek. Gyermeknevelési kompetenciáik viszonylag jók. Munkaerőpiaci részvétel fejlesztésére itt is szükség lehet.	20

A településen lakók eladósodottsága magas, a mélyszegénységben élők 80%-ának van valamilyen adóssága. Ez főleg közmű, de előfordul jelzáloghitel, áruhitel és lakáshitel is. A lakáshitel adósság elenyésző, mert eleve nem kapnak hitelt a rendezetlen munkaviszonyok és a rendezetlen tulajdonviszonyok miatt.

5. ábra: Eladósodottság

forrás: Lechner Tudásközpont

A mélyszegények körében a kilátástalanság, a motivációhiány a jellemző, a perspektíváik között a minél hamarabb családalapítás és jövőkép nélküli, mindannapos, közönszerű élet jelenik meg. Életcéljuk a túlélés és a biztos megélhetés. Mindezek mellett a roma asszonyok családcentrikusak, gyerekeiket majomszeretettel szeretik, odafigyelnek rájuk, de a mindennapi megélhetésükhöz sok segítség kell. A családsegítő és a védőnő mindennapos tevékenységeikhez tartozik az időpontegyeztetés, érdekképviselés és a különböző okiratok értelmezése és ehhez fűződő tanácsadás.

3. A lakásállomány helyzete

Szerep településen mintegy 530 lakás található, ebből mintegy 30 nem lakott. Hozzávetőlegesen az összes ház 1-2%-a az, amely lakhatatlan és bontásra ítélt. A település a szennyvízhálózat kiépítésén kívül közművesített, minden utcában elérhető az áram és vízszolgáltatás. Azonban, ha a mélyszegénységben élőket és az általuk lakott ingatlanokat nézzük (a szegregátumokban és a szegregációval veszélyeztetett területeken mintegy 180 ház található, a mélyszegénységben élők 50 lakásban laknak), akkor elmondható, hogy a

mélyszegénységben élő családok mintegy fele szívességi lakáshasználó, és magánbérletben él a 10%-uk. A házak állapota többnyire rossz, egy-kettő az, amelyik lakhatásra alkalmatlan, vagy veszélyes is. Ezen 50 lakásnak a nagy részében nincs víz, maximum az udvaron a kerti csapig van bevezetve. A szegregátumi házak felében nincs fürdőszoba sem. Ezen házak többsége kártyás órával rendelkezik, de 5 db le van kapcsolva az áramszolgáltatásról.

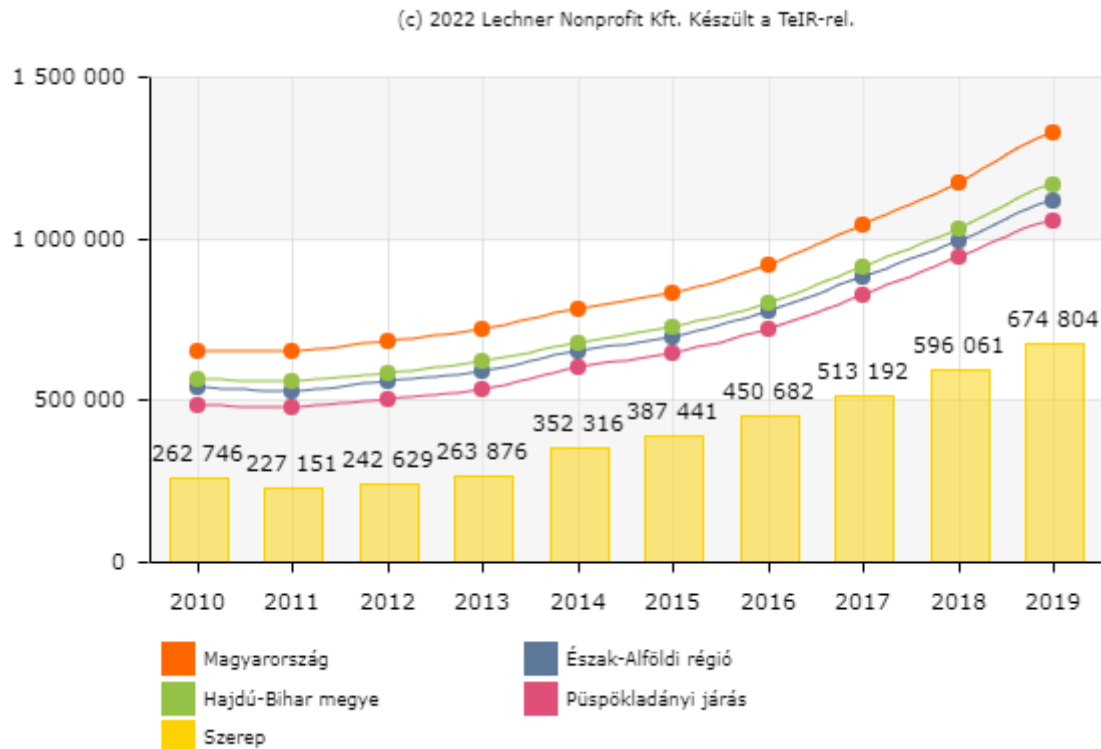
A teljes településen a 30 háznak a 10-20%-a romos, nem érdemes lakhatóvá tenni. Illetve a telkek csak a romok maradványait őrzik, héjazatát elhordták, nyílászárói nincsenek meg. Ezek az épületek egy része a szegregátumban található, de összességében a teljes településen, szétszórtan helyezkednek el. Üres telkek is csak elvétve jelennek meg, ezek közül van, ami teljesen elhagyatott, de van, aminek a kertje művelés alatt áll. A szegregátumi házak többsége felújítandó, nagy részük egészségtelen, zárt, füstös, nyílászárója rossz, vagy hiányzik, héjazata megbomlott, vagy részekben hiányzik, ezért beázik. A kémények többsége nem jól funkcionál, a lakások belsejében a füst megmarad, a falak és a mennyezet kormosak.

Lakástípusok (a lakott lakások tekintetében) a szegregátumokban:	Lakások száma: 180 db
életveszélyes házak	2%
jelenleg nem életveszélyes, de kritikus állapotú házak, amelyeket nem érdemes felújítani	10%
nem életveszélyes, de rossz állapotú házak, amelyek felújítással még egy időre lakhatóvá tehetőek (kb. 10 év),	30%
jobb állagú házak, amiket érdemes modernizálni	58%

A település szegregátumaiban lévő lakások egy részében rendezetlenek a tulajdonviszonyok, ez a funkcionális analfabétizmusból is fakad. A szerződések, bérletek, tulajdonviszony változások „kockás papíron” sem köttetnek. Azonban, ebből adódó feszültség nem ismert a településen.

A magas gyermekszám miatt ezen szobakonyhás lakások túlszűfoltak, a többszobás szocpolos lakásokban pedig egyszerre több család/több generáció is él.

A lakások felújítására önerőből nincs lehetősége a családoknak. Az állami támogatásokat és a CSOK-ot nem tudják igénybe venni, mert a rendezetlen tulajdonviszonyok és a jövedelemhiány miatt nem tudnak élni a lehetőséggel.

6. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft)

forrás: TEIR

4. A lakhatási beavatkozási terv

4.1. A lakhatási szegénység fő problémái

Szerep település összességében jó helyzeti energiával rendelkezik, közúton a szomszédos járásközpont könnyen elérhető, ezen felül feldolgozóipari egységek is találhatóak a közelben. Középiskolák elérhetőek. A település közműellátottsága a környező településekkel megegyező. Azonban, zsákfalu jellege miatt a tömegközlekedése rossz.

A település nyugati felében található két szegregátum és két szegregációval veszélyeztetett terület. Ezen 180 lakásban él az összlakosság mintegy negyede. A szegregátumon kívül is élnek mélyszegénységben élő családok, illetve a szegregátumon belül is található középosztálybeli család, rendezett háztartással.

A közművek a teljes településen elérhetőek, ez alól csak a szennyvíz hálózat képez kivételt.

A településen 530 lakóingatlan található, 30 lakatlan, ezekből mintegy 20 darab romos állapotú, a jelen gazdasági helyzetben felújítani nem érdemes. A mélyszegénységben élő családok fele nem a saját tulajdonú ingatlanjában él, jellemző a szíveségi használat, elvétele a bérlemény, azonban sok esetben a valódi tulajdonos kiléte nem tisztázott, vagy pedig több tulajdonosé a ház, és hagyaték útján került az abban lakó család tulajdonába.

A mélyszegénységben élő családokra jellemző, hogy aluliskolázottak, sok esetben a 8 osztály sincs meg, magas a funkcionális analfabéták száma. Generációról generációra öröklődnek azon hagyományok, mint a szociális juttatásokból való megélhetés, korai családalapítás, magas gyerekszám, iskolázatlanság. A fürdőszoba hiánya és a higiéniai problémák jellemzőek, a magas gyerekszám miatt a túlszűfolttság is általános.

A mélyszegénységben élő családok mindegyike rendelkezik adóssággal, ezek többsége közmű, vagy áruhitel, de előfordult, hogy banki hitel és állami támogatás törlesztőrészele marad el. Uzsora a településen belül nem jellemző.

A szegregátumi lakások 2%-a életveszélyes, lakhatásra alkalmatlan. Ezen felül a szegregátumi lakások túlnyomó többsége felújításra/állagmegőrzésre szorul, a legtöbbjük energetikai korszerűsítése felesleges, mert gazdaságtalan.

A településen kevés a meghirdetett eladó ingatlan, az eladó ingatlanok többségére, ha van vevő, akkor településen belül történik. A felméréskor ismert és jó állapotú, meghirdetett ingatlan mindösszesen egy volt, de a lakatlan, leromlott állapotú, erősen felújításra szoruló ingatlanokból is mindössze 3-4 lehet eladó.

Családtípusok Lakástípusok	Teljes nyomorban élő családok	Minimális önfenntartási képességgel rendelkező családok	Jobb helyzetű, viszonylag magasabb jövedelmű családok	Adott lakástípusban a család helyzete szerint beazonosított családok száma összesen	Az adott lakástípusba tartozó családok száma összesen
azonnali életveszélyt jelentő lakás	0	5	0	5	5
rossz lakásállag, még nem életveszély, de nem érdemes rajta semmit csinálni	0	5	5	10	10
nagyon rossz állagú, de valami felújítással még egy ideig lakhatóvá tehető (5-10 év)	0	5	15	25	25
olyan lakás, amit érdemes felújítani, modernizálni	0	0	20	20	20
Adott családtípusban a lakhatási helyzet szerint beazonosított családok száma összesen	0	15	40	60	60
Az adott családtípusba tartozó családok száma összesen	0	15	40	60	60

4.2. Fő beavatkozási irányok kijelölése és prioritizálási szintek

Az adósságkezelés elindítása és folyamatos kiterjesztése a településen az egyik legfontosabb alapját képezi a magasabb szintű lakhatást nyújtó programoknak, mivel addig, míg az adósságok fennállnak, a családok nem tudják kellőképpen növelni a rendszeres jövedelmüket és így nem tudják vállalni a magasabb lakhatási költségek rendszeres fizetését. A hivatalosan fennálló adósságok jelentősen gátolják a bejelentett munkavállalást, hiszen a legális jövedelem

megjelenésével rögtön megindul a tartozások levonása a fizetésből. A közművek visszakapcsolásának is alapját képezi az adott típusú lakhatási költségekkel fennálló tartozás törlesztése (bár, ha van a családban más felnőtt, akkor vannak esetek, amikor az új bekötés „az ő nevére” is intézhető). Az adósságkezelést a kevésbé eladósodott családok körében kell megkezdeni, akiknek a lakhatási körülményei így gyorsabban javíthatók, majd fokozatosan ki kell terjeszteni a mélyebben eladósodott családok felé.

Szükségesek a háztartásgazdálkodást, pénzbeosztás tudatosságát javító programok, amelyek megalapozzák a magasabb szintű lakhatási költségek rendszeres fizetését. Ide kell sorolni egyéb képzéseket, tréningeket, mint például a funkcionális analafabétizmus kezelése, gyermekneveléssel kapcsolatos foglalkozások, tanulássegítés, stb.

A tulajdonviszonyok rendezése indokolt, amely alapvetően jogi segítségnyújtásból áll. Ez a családok számára jelentősebb anyagi terhet is jelent, mivel ha több hitellel vagy tartozással kapcsolatos bejegyzés is van a tulajdoni lapokon, azok tételenkénti rendezése több tízezer forintba is kerülhet.

A magántulajdonú lakások felújításának segítésére kialakított program többféle elemből tevődhet össze. A beavatkozás hatékonyságát növelheti, ha egy közösségi szintű, kalákaszerű program kerül kialakításra, melyben a résztvevők közösen dolgoznak az éppen felújítandó házon. A beavatkozási tervben meg kell jelölni, hogy potenciálisan hány olyan együttműködő (illetve együttműködővé tehető) család van, akinek a házat érdemes lehet ilyen formában felújítani.

A krízislakás létrehozása elsősorban ott lehet szükség, ahol a lakások állapota nagyon rossz és a családok eleve nagyon zsúfoltan élnek, így nagyon korlátozott a családba fogadás lehetősége abban az esetben, ha életveszélyessé válik egy lakóház, vagy olyan körülmény lép fel, hogy a családnak el kell hagynia az aktuális lakhatási lehetőségét. Szerep esetében egy darab indokolt.

A bérlakásfejlesztés jobb minőségű lakhatási lehetőségek létrehozása érdekében szükséges. A beavatkozás történhet meglévő lakóingatlan megvásárlásával és felújításával illetve új lakás építésével. A program feltételrendszerének értelmében az új lakások építése a településen nem okozhatja a szegregáció növekedését, és javasolt törekedni arra is, hogy a felújítandó lakások minél nagyobb részben az integrált településrészekben valósuljanak meg, ahol ez reális. A célcsoporthoz olyan mobilizálható családok tartoznak, akik már rendelkeznek valamilyen szintű önfenntartó képességgel és képessé tehetőek a jövedelmük növelésére már rövidebb távon is.

4.3. Bérlakásfejlesztés beavatkozási terve

A település szegregátumaiban élők mélyszegénysége és életkörülményeik indokoltá teszik a bérlakásprogram megvalósítását a településen. Azonban, kiemelendő tény, hogy 2022 év folyamán az EFOP 1.6.2 és EFOP 2.4.1 projekteken belül öt db szociális bérlakás kerül felújításra, így a lakáskörülmények javítása folyamatban van.

A program nagy valószínűséggel lefedi azon krízishelyzetben lévő családok lakhatási problémáit és bérlakásba költözését, amelyek ezen programban is célcsoportként jelentkezhet.

A településen éhezés és nyomorban élő családok nincsenek, azonban a lakhatásik örülmények és a házak állapota rosszak. A szegregátumi mélyszegénységben élő családokra jellemző a túlszűfolttság, azonban, ez jobbára a sokgyermekes családokra jellemző.

A településen mintegy öt családra mondható, hogy életterlen, veszélyes körülmények között laknak, és mintegy öt további olyan család él, amely családok ingatlanja egy kis ráfordítással élhetővé tehető, azonban a család anyagi helyzete és a család egészségügyi és szociális helyzete nem teszi lehetővé, hogy önmagát ellássa.

De, mint az az előbbieken kiemelésre került, jelenleg folyik egy bérlakás program a településen, azonban, a felújítást követően a bérleménybe kiadott ingatlanok sorsa, és az őket igénybe vevő családok kiléte még nem meghatározott, éppen ezért bizonytalan.

	Településen belül meglévő lakás	Új lakásépítés településen	Mobilizáció (településen kívüli lakás)	Összesen
Lakottan veszi meg a program a család lakását és felújítja (a család benne marad)	5			5
Üres lakást vesz a program				
A létrehozott bérlakásba olyan család költözik, akinek a megszűnt a lakhatása (lebontják, kilakoltatták)	5	0	0	5
Túlzsúfolt lakásból szétköltöző család költözik be	0	0	0	0
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, de a program nem veszi meg a lakást	0	0	0	0
Olyan család költözik be, akinek az előző lakása ezzel megüresedik, és a program megveszi a megüresedett lakást	0	0	0	0
Összesen	10	0	0	10